

hayat ve
kültür

Sami N. Özerdim

HALİDE EDİB ADIVAR'IN ÖLÜMÜ DOLAYISIYLA
SAMI N. ÖZERDİM'İN BİR İNCELEME YAZISINI
OKUYACAKSINIZ

İki Halide Edib

HALİDE, Edib - Adıvar 10 Ocak 1964 günü, seksen yıl lık ömrünü bitirerek hayattan ayrıldı.

Hakkında yazılar yayımlandı; daha da yayılacaktır. Çünkü, Halide Edib - Adıvar bir yandan Türk yazınında büyük bir romancı, öte yandan ise Meşrutiyet'ten bu yana geçen çalkantılı toplum hayatımızda Kimilerin «Büyük mücadelecisi» dediği bir düşünce insanıdır.

ROMANCI

Halide Edib - Adıvar, sanatçı niteliğini hiçbir zaman arkada bırakmamıştır. Hayalleri de, gerçekleri de roman ve hikaye kılıfına sokarak yaşamının sonuna değin yazmış ve yayınlamıştır. Ölümünden beş on gün önce «Mor Salkımlı Ev» adlı bir kitabın daha çıktığı duyuluyordu. «Rock and Roll» dansının insanları sarstığı şu yıllarda, o bu nu bir toplum sorunu olarak ele almış bu adla başladığı bir roman dizisi yazmıştı.

Vaktiyle Fazıl Ahmet Aykaç, onun yazılarını sardalya balığına benzetmiş: «Lezzetli ama kılçıklı» demişti. Gerçekten belki İngilizcesinin lehine, Türkçesi hep kılçıklı kalmıştır. Ancak, yazış gücü ile bu buruk Türkçeyi okuyucuya bir ayrı tad içinde suna bilmiştir. Bugün «Raik'in Anne si» «Kalb Ağrısı» unutulmuş olsa bile, bunların arkasından gelen yapıtları, her yeni kuşakça kabul edilmiş, okunmuştur.

DÜŞÜNÜR VE SAVAŞCI

Atatürk'ün büyük «Nutuk»un da Halide Edib imzalı, 10 Ağustos 1919 günlü bir mektup vardır. Kurtuluş Savaşı'na girmiş ve olan Mustafa Kemal'e yazılmış olan bu mektupta: «Sergüzeşt ve cidal devri artık geçmiştir. Âti için inkışaf ve Vahdet muharebesi aemaya mecburuz» de niliyordu. Yine bu mektupta Halide Edib, sınırlarda kanlarını akıtmış şehitlerimiz bulunduğunu, ancak fikir ve uygarlık yolunda şehit vermediğimizi de ekliyordu.

Busatırlar dikkate değer. O günler içinde Türkiye'de Halide Edib ve eşi Adnan - Adıvar, birinci sınıf aydınlar arasındaydılar. Mustafa Kemal ise, sonu belki bir serüvenle bitecek büyük bir işe girişiyordu. Bu satırlarda onu frenleyen bir öğüt kokusu vardı. Halide Edib, Milli mücadele boyunca, eşyle birlikte Mustafa Kemal'in safında idi. «Halide Onbaşı» oldu. Geçen yıl yayınlanan «Türkün Ateşle imtihanı» o günlerin anılarını anlatan ilgiçeci bir kitaptır.

Karı koca 1926 ile 1939 arasında yurt dışında kaldılar. Atatürk'ün, siyasal özgürlüğü kısıp sosyal özgürlüğü kurma yolundaki çabalarında O'nu desteklemek iş temediler, hattâ ona karşı oldular. «Türkün Ateşle imtihanı», daha önce 1928'de «The Turkish Ordeal» adı ile İngilizce olarak yayınlanmıştır. Dost dergisinin Şubat 1963 sayısında Nâmak Sılay imzalı bir yazı, kitabın İngilizce basımından Atatürk aleyhinde oldukça ağır, yakışıksız parçalar vermektedir.

Saffet Ürfi Betin'in 1951'de yayınladığı «Atatürk İnkılabı ve Zi

ya Gökalp Yahya Kemal Halide Adıvar» adlı eserinin «Halide Adıvar» bölümü dikkatle okunmaya değer. Yazar, aydın bir kadından olarak Halide Edib'in Türk devriminde bir «misyonu» olduğunu ancak bunu anlamadığını ve yerine getirmediğini anlatır: «...Atatürk'e küsmüş; ne Onu ne inkılabı, ne de kendi rolünü anlayabilmiştir.»

Avrupa'da bulunduğu yıllar içinde, Adnan Adıvar, 1944'te Türkiye'de yayınlanan iki otluk «Tarih Boyunca İlim ve Din» adlı değerli yapıtı yazmıştır. Bu kitabın önsözünden öğrendiğimize göre, onu yüreklenilen e-

şidir. Bu örnek bile, Halide Edib'in Türk devriminin kadın yönünde ne büyük rolü olabileceğini anlatır. Oysa; o soyut bir siyasal özgürlüğe aldanmış, üstelik daima mühafazacı kalmıştır.

Geçen yıl «Türkün Ateşle imtihanı» ni ilgiyle okurken, bunun için olacak ki, Halide Edib'i beş altı yıl önce Milli Kütüphane Kapısında uğurlarken, başörtülü bir eski «hanım» kılığında gördüğümü de unutmam.

Sanatta ödevini yerine getirmişti. Ancak, düşünce ve davranışlarıyla olumlu olup olmadığını eleştiriciler saptıyacaktı.

20 OCAK PAZARTESİDEN İTİBAREN
ANKARA SİNEMASINDA

YILIN EN MUHTEŞEM FİLMİ

ÇILGIN AŞIKLAR

«Les Amants De Terre Du Feu»

Renkli — Orijinal — Sinemaskop

ANTONIO CIFFARIELLO'nun şaheseri

PARK ve SUS

SİNEMALARINDA

Zevkle seyredeceğiniz bir Türk Film

SABAH OLMASIN

Leylâ SAYAR — Hüseyin BARADAN — A. TARIK TEKCE

(Heriş Reklam - 347) 490

İmar ve İskân Bakanlığında

2490 sayılı kanunun 31. maddesi gereğince kapalı zarf usulü ile Zonguldak bölge planı ile ilgili envanter ve değerlendirme çalışmalarını kitabından 1500 adet bastırılacaktır.

1 — İhale 31.1.1964 Cuma günü saat 15 de Bakanlık Levazım Müdürlüğünde yapılacaktır.

2 — Bu işe ait muhammen bedel 85.000.— lira olup geçici teminatı 5.500.— liradır.

3 — Şartnameler Bakanlık Levazım Müdürlüğünden bedelsiz olarak temin edilir.

4 — Bu işe ait kanuni hükümler alıcıya aittir.

5 — İsteklileri 2490 sayılı kanunun 2, 3 ve 32. maddelerinde yazılı şartlar dairesinde hazırlıyacakları kapalı zarflarını en geç eksiltme saatından bir saat evveline kadar Komisyon Başkanlığına vermeleri lazımdır.

6 — Postada vaki gecikmele, kabul edilmez.

(Basın: A - 249) 311

Kullanılmış Kamyon Satılacaktır

Kullanılmış 6 tane termos ve 1 tane şasi kamyon 9.000,- ile 22.000,- lira arasında satılığa çıkarılmıştır.

Kamyonlar Genel Müdürlükte Malzeme Müdürlüğünden, İstanbul'da Bahçekapı Yenivalde han kat 5 deki Bölge Müdürlüğünden parasız alınabilir.

Tekliflerin en geç 4.2.1964 Salı günü saat 12.00 ye kadar (Et ve Balık Kurumu Genel Müdürlüğü - ANKARA) adresine

